

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินมูลค่าและสัดส่วนผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการใช้ประโยชน์เส้นทาง R3A ด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการท่องเที่ยวของไทยในเส้นทางนี้ โดยศึกษาผ่านการวิเคราะห์ห่วงโซ่คุณค่าร่วมกับการวิเคราะห์บทบาทภาครัฐของทั้งสามประเทศตามแนวเส้นทาง R3A ได้แก่ จีน ลาว และไทย ซึ่งใช้ข้อมูลหลักจากการสำรวจภาคสนามและการสัมภาษณ์เชิงลึกของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในห่วงโซ่การท่องเที่ยว

ผลการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวบนเส้นทาง R3A ส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวจีนซึ่งรถยนต์ส่วนตัวเข้ามาในประเทศไทย โดยมีจุดหมายปลายทางที่สำคัญ คือ จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งประกอบด้วยนักท่องเที่ยว 2 กลุ่มหลัก ได้แก่ นักท่องเที่ยวทัวร์คาราวาน และนักท่องเที่ยวอิสระ ซึ่งนักท่องเที่ยวทัวร์คาราวานเป็นนักท่องเที่ยวที่มีการใช้จ่ายค่อนข้างสูง โดยสัดส่วนรายได้ที่เกิดขึ้นในห่วงโซ่การท่องเที่ยวประเภทนี้ที่ยังไม่รวมค่าใช้จ่ายทางอ้อมของประเทศไทย จีนและลาว เท่ากับร้อยละ 77 15 และ 8 ตามลำดับ ปัจจุบันนักท่องเที่ยวที่รถยนต์เข้ามาท่องเที่ยวมีจำนวนลดลง เป็นผลมาจากกรมการขนส่งทางบกของไทยได้กำหนดมาตรการเพื่อจัดระเบียบรถท่องเที่ยวจีนที่เข้ามาเป็นจำนวนมากซึ่งสร้างผลกระทบต่อชุมชนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย มาตรการเข้มงวดดังกล่าวแม้จะช่วยลดปัญหาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากรถท่องเที่ยวโดยเฉพาะนักท่องเที่ยวอิสระ และช่วยให้ผู้ประกอบการท่องเที่ยวของไทยได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นในห่วงโซ่การท่องเที่ยวชัดเจนยิ่งขึ้น แต่ด้วยการแก้ปัญหาที่ยังไม่สอดคล้องกับพฤติกรรมรถท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีน จึงทำให้นักท่องเที่ยวทัวร์คาราวานซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวคุณภาพของเส้นทางนี้ได้รับผลกระทบตามไปด้วย จึงหันไปใช้เส้นทางท่องเที่ยวอื่น เช่น เส้นทางหลวงพระบาง สปป. ลาว ส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจของผู้ประกอบการไทยในห่วงโซ่การท่องเที่ยวบนเส้นทางนี้ลดลง

ท้ายที่สุด การศึกษานี้ได้ถอดบทเรียนจากการดำเนินนโยบายต่างๆ บนเส้นทาง R3A เพื่อใช้เป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันทั้งในเส้นทาง R3A และเส้นทางระหว่างประเทศทางบกที่เชื่อมต่อกับประเทศอื่นๆ โดยเสนอให้มีการบูรณาการกันระหว่างผู้มีส่วนได้เสียทั้งในและนอกห่วงโซ่การท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ ตลอดจนการสร้างมูลค่าเพิ่มในห่วงโซ่จากการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ เพิ่มจำนวนวันพำนัก รวมถึงการเพิ่มจำนวนเงินที่ใช้จ่าย นอกจากนี้ยังเสนอแนะให้ปกป้องและป้องกันห่วงโซ่ที่ประเทศไทยได้ผลประโยชน์สูงสุดจากการคุกคามและแทรกแซงของผู้ประกอบการต่างชาติ พร้อมทั้งกลยุทธ์ในการรับมือกับความท้าทายในอนาคต